

С. Я. Берсуцька,

кандидат економічних наук, доцент,
ORCID 0000-0002-1341-0100,

Т. О. Козичева,

ПВНЗ «Донецький університет економіки та права», м. Бахмут

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РИНКУ ОРГАНІЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Постановка проблеми. Розвиток органічного виробництва є досить актуальним на сьогодні через низку явних екологічних, економічних та соціальних переваг, що притаманні цій сфері діяльності. Інтенсифікація сільського господарства, яка останнім часом відбувається в усьому світі, має негативний вплив не лише на навколишнє середовище, але і виснажує природні ресурси, без яких ведення агровиробництва неможливе. Тому органічне сільське господарство має екологічні переваги, які проявляються у тому, що воно має великий потенціал, щоб виправити попередньо перелічені негативні тенденції, а також скоротити викиди вуглекислого газу, закису азоту й метану, які сприяють глобальному потеплінню. Також органічне сільське господарство має значні переваги для здоров'я. По-перше воно знижує ризик втрати здоров'я для сільськогосподарських працівників, адже саме вони найбільш уразливі до дії пестицидів та інших хімікатів, які використовують конвенційне виробництво. По-друге, органічні продукти більш корисні для споживачів завдяки мінімізації впливу на здоров'я токсичних і стійких хімічних речовин. Середньостатистичні конвенційні овочі та фрукти містять у своєму складі понад 20 пестицидів, м'ясо та молоко, у свою чергу, містять антибіотики, гормони, стимулятори росту. Натомість, за дослідженнями вчених з різних країн, органічні продукти на 50% містять більше поживних речовин, мінералів та вітамінів (вітамін С, залізо, магній і фосфор), ніж аналогічні продукти з промислових ферм. Особливо корисні органічні продукти для дітей, оскільки їхній організм більш вразливий до дії залишків пестицидів, нітратів, важких металів та антибіотиків у продуктах харчування. Тому світовий ринок органічної продукції розвивається швидкими темпами. Україна робить лише перші кроки у формуванні та становленні ринку органічної продукції, який є вже досить розвинутим у інших країнах (зокрема ЄС) [1].

Останнім часом український ринок органічних продуктів стрімко йде вгору завдяки прагненню покупців до здорового раціону та зростаючого позитивного впливу сучасних технологій по виготовленню масових продуктів харчування [1].

Аналіз останніх досліджень. Серед найбільш відомих досліджень, присвячених стану та розвитку органічної продукції в Україні, слід виділити праці таких вітчизняних вчених, як С. Бегей «Екологічне

землеробство», Н. Берлач «Адміністративно-правові засади формування органічного напрямку у сільському господарстві України» [2], В. Вовк «Сертифікація органічного сільського господарства в Україні: сучасний стан, перспективи, стратегії на майбутнє» [3], В. Гармашов «До питання органічного сільськогосподарського виробництва в Україні», В. Гудзь та І. Примаєв «Адаптивні системи землеробства», М. Кобець «Органічне землеробство в контексті сталого розвитку» та ін.

Актуальність проблеми розвитку органічного виробництва в Україні виходить на перше місце серед інших важливих проблем. Вітчизняні споживачі прагнуть до підвищення якості споживання та здорового способу життя. Органічна ж продукція забезпечує реальну вигоду для навколишнього середовища та здоров'я споживачів, які надають перевагу використанню органічних методів виробництва. Тому ринок органічної продукції постійно зростає.

Метою статті є дослідження стану органічного виробництва в світі, його розвиток в Україні, визначення основних проблем, що стимулюють розвиток органічного ринку та шляхів їх подолання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Біопродуктами в Україні зазвичай називають ті, до складу яких входять корисні мікроорганізми, пробіотики та інші функціональні добавки [9]. На відміну від України в країнах ЄС позначенням «біо-» або «еко-» маркують органічні продукти. Натуральний продукт – це продукт, виготовлений з натуральної сировини, а не шляхом розбавлення концентратів чи з використанням синтетичних складових. Але походження натуральної сировини може бути не зовсім «натуральне» (синтетичні мінеральні добрива, засоби захисту рослин та тварин тощо). Органічні продукти – це такі, при виробництві яких: у рослинництві заборонено використовувати отруйні хімікати, а також мінеральні добрива синтетичного походження, при цьому захист рослин здійснюється переважно препаратами натурального походження, а для живлення ґрунту й рослин використовуються органічні добрива; категорично заборонене використання генетично модифікованих організмів; у тваринництві не дозволяється застосовувати стимулятори росту, гормони й антибіотики, а для лікування тварин використовуються профілактичні засоби й гомеопатичні препарати [10].

До того ж, органічною продукцією може вважатись лише та, що вирощена на ґрунтах через три роки, протягом яких будуть дотримуватись всі вищезазначені вимоги.

Продукція, вирощена протягом перших трьох років, буде вважатись «перехідною». Під час переробки сировини на органічні харчові продукти не допускається обробка рентгенівськими хвилями, а кількість добавок значно обмежена. Виключається рафінування, дезодорування, гідрогенізація, в продукти заборонено вносити вітаміни, макро- та мікроелементи. Підсумовуючи, можна зробити проміжні висновки: органічними або екологічно чистими вважаються продукти, виготовлені з дотриманням визначених екологічних стандартів на всіх технологічних та реалізаційних етапах. При виробництві органічної продукції (від англ. слова *organic food*) у рослинництві заборонено використовувати

ядохімікати для боротьби з бур'янами, шкідниками й хворобами рослин, а також мінеральні добрива синтетичного походження, при цьому захист рослин здійснюється переважно препаратами натурального походження, а для живлення ґрунту й рослин використовуються органічні добрива; категорично заборонене використання генетично модифікованих організмів; у тваринництві не дозволяється застосовувати стимулятори росту, гормони й антибіотики, а для лікування тварин використовуються профілактичні засоби й гомеопатичні препарати.

Сучасне органічне виробництво розвивається в Україні на протязі більше 20 років. За цей період найбільша за площею держава Європи перетворилася в одного з європейських лідерів, де органічне аграрне виробництво ведеться на площі більше 400 тис. га (рис. 1).

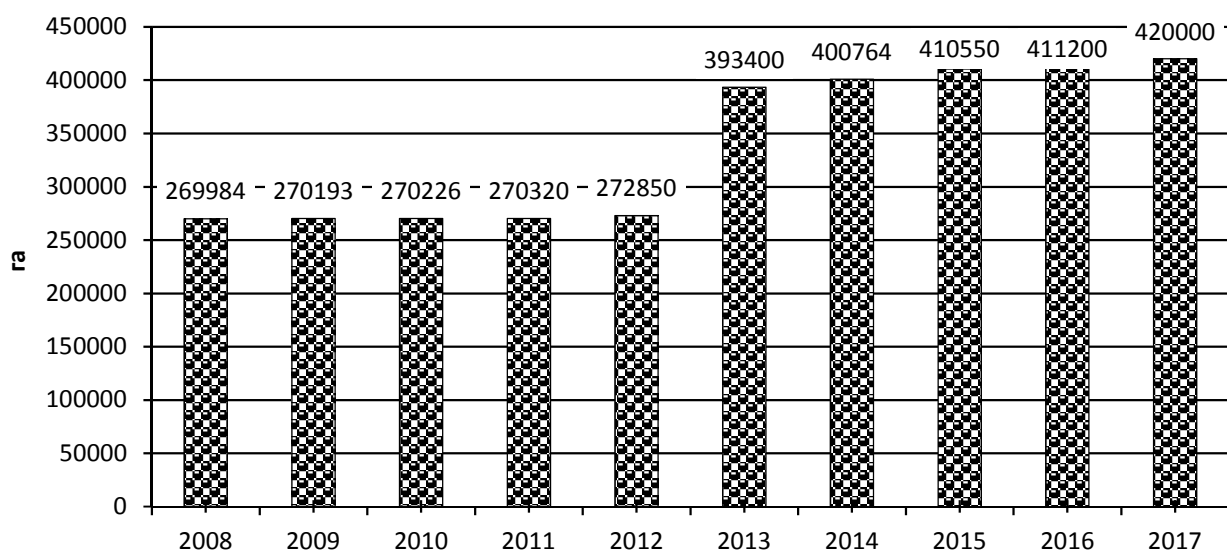

Рис. 1. Динаміка сільськогосподарських угідь України, зайнятих під органічне виробництво (сформовано авторами на основі джерела [10])

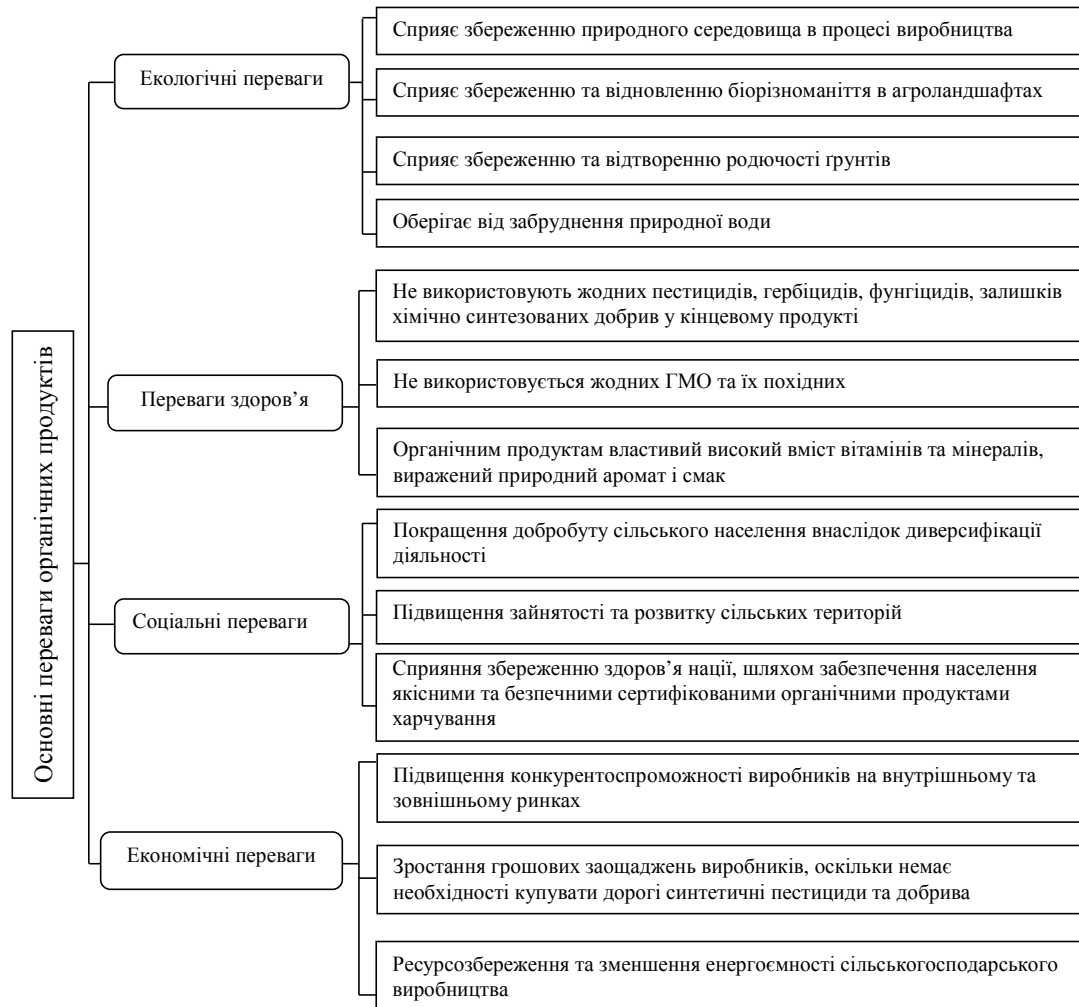
Органічні методи господарювання покращують стан ґрунту та його родючість без застосування хімічно синтезованих добрив. Боротьба з бур'янами та шкідниками проводиться без застосування токсичних пестицидів, оберігаючи тим самим земельні та водні ресурси від забруднення токсичними сполуками. Обов'язкове застосування сівозмін, використання насіння і порід, адаптованих до місцевих умов, і відновлення функціонального біорізноманіття сприяють подальшому зміцненню екологічного балансу.

За даними досліджень Ради ООН з торгівлі та розвитку органічне сільське господарство у мало-розвинених країнах має всі шанси перевершити показники конвенційної та традиційної системи агро-виробництва з точки зору врожайності, диверсифікації та економічної ефективності [11]. Такі переваги роблять органічне виробництво особливо привабливим для дрібних та бідних фермерів, які в ін-

шому випадку можуть опинитись під загрозою продовольчої та фінансової кризи. Органічне сільське господарство має шанс стати потужним засобом для скорочення бідності та голоду на планеті.

Соціальною перевагою органічного сільського господарства, є те, що воно має високий потенціал для забезпечення життєдіяльності сільського населення і поживлення роботи дрібних фермерських господарств. Разом зі зростанням органічного сектору зростатиме і працевлаштування місцевого населення, оскільки органічне землеробство менш механізоване і потребує, як правило, більше ручної праці. Як результат, органічне виробництво може стати ефективним інструментом збереження традиційних знань ведення господарства у кожному регіоні, а також зменшення міграції сільського населення до мегаполісів.

Таким чином, можна виділити основні переваги органічних продуктів, представлені на рис. 2.

Рис. 2. Основні переваги органічних продуктів
(сформовано авторами на основі джерела [2])

Більшість українських органічних господарств розташовані в Одеській, Херсонській, Полтавській, Вінницькій, Закарпатській, Львівській, Тернопільській, Житомирській областях [11]. В Полтавській області сертифіковані два сільськогосподарські підприємства: ТОВ «Кварк» та ПП «Акроекологія», що займаються виробництвом сільськогосподарських культур, а також переробне підприємство ТОВ «Діамант», що виробляє крупи, мюсли та пластівці, які вимагають варіння і миттєвого приготування з усіх видів зернобобових. Українські сертифіковані органічні господарства мають різний розмір – від кількох гектарів (як і в більшості країн Європи) до понад десяти тисяч гектарів ріллі. На даний момент через нестачу сировини і відсутність конкуренції органічні продукти продаються за дуже високою ціною. Висока ціна являється одним із основних мотивів, тому споживачі не купують органічні продукти [12]. Але після збільшення кількості виробників органічного виробництва та розширення асортименту органічної сировини ця ціна нормалізується і буде не вищою, ніж на 10-30% за аналогічну традиційну.

Основними каналами збуту для органічних продуктів в Україні є спеціалізовані відділи супермаркетів і невеликих магазинів. Зважаючи на зростання попиту, збільшується кількість місць, де можна придбати натуральну й органічну продукцію. Всього в Україні існує близько 150 таких магазинів. Купити органічні продукти в нашій країні можна в мережах магазинів Органік Ера, Натур Бутік, Сільпо (FozzyGroup), Delight, Еко-Шик, Goodwine, Pareco, METRO, Чумацьких Шлях, МегаМаркет, Billa, Фуршет, GlossaryOrganicProduct та інші. Мережа, через яку поширюються органічні продукти, росте. Більшість точок продажу знаходяться у великих містах – Києві, Львові, Івано-Франківську, Кіровограді (в основному, це невеличкі спеціалізовані магазини). Частка сертифікованої органічної продукції в таких магазинах варіюється від 10% до максимум 50%. Широкого розповсюдження набули он-лайн мережі, в яких споживач може отримати інформацію про продукти та зробити замовлення.

За дослідженнями FiBL та IFOAM в Україні сертифіковано 16 видів органічних продуктів: крупи

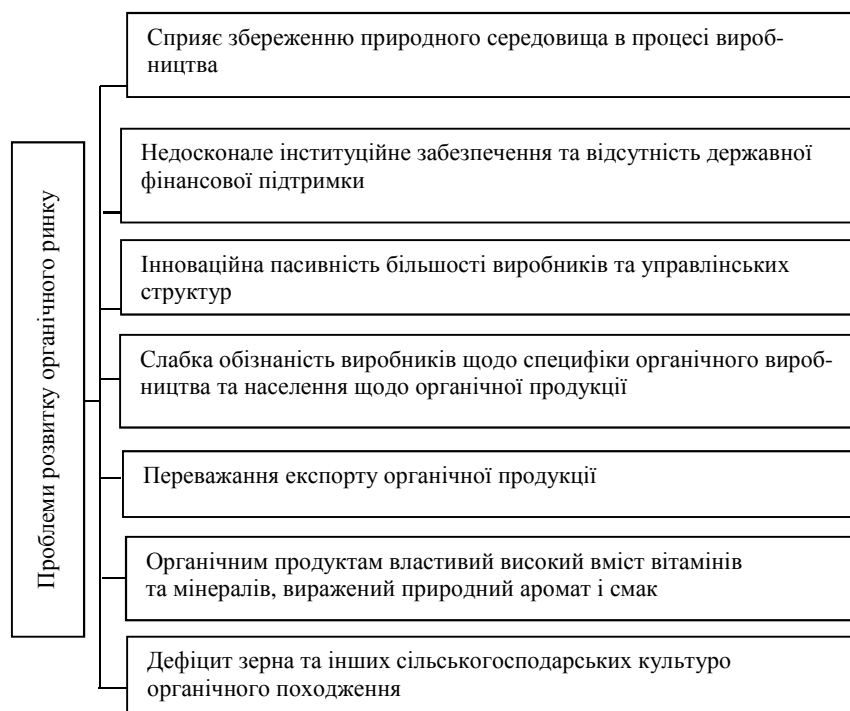
зернових і зернобобових культур, олійні, овочі, кавуни, дині, гарбузи, фрукти, ягоди, виноград, ефірні олійні культури, м'ясо, молоко, гриби, горіхи і мед. До сертифікованих продуктів переробки включено: зерна, пластівці, джеми, сиропи, соки, масла, борошно і консервовані овочі.

Більш сприятливу роботу органічного сектору України стримує недосконале інституційне забезпечення. На сьогодні державна підтримка розвитку органічного сектору задекларована тільки у декількох нормативних актах, основними з яких є: Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» [12] та Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року [13]. В Державній цільовій Програмі розвитку села на період до 2015 року поставлено завдання довести обсяг частки органічної продукції у загальному обсязі валової продукції сільськогосподарства до 10%, також в цьому документі передбачається стимулювання ведення органічного сільськогосподарства, унормування розвитку органічного землеробства та створення системи його сертифікації.

Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» закладає правову основу для повноцінного, ефективного розвитку органічного агровиробництва. Положення цього закону набувають чинності через три місяці з дня його опублікування, а саме 9 січня 2014 року, а суб'єкти господарювання, які маркують свою продукцію як органічну, зобов'язані привести свою діяльність у відповідність із цим законом протягом шести місяців. Фахівці органічного сектору висловлюють сподівання, що з прийняттям Закону у державі спостерігатиметься активізація та поживлення розвитку органічного сектору, а також, що не менш важливо, унеможливиться існування такого явища, як «псевдо-органік».

Проте необхідно зазначити, що поки в Україні не розроблені відповідні підзаконні акти, вітчизняні виробники проходять процедуру органічної сертифікації свого виробництва за діючими міжнародними стандартами, частіше за все – це норми Європейського Союзу.

Крім недосконалого інституційного середовища необхідно вирішити ще низку проблем, що перешкоджають розвитку цього сектору в Україні.

Рис. 3. Проблеми розвитку ринку органічної продукції
(сформовано авторами на основі джерела [2])

Ситуація на світових ринках продовольства свідчить про зростаючу зацікавленість споживачів у здоровому та повноцінному харчуванні разом з безпосереднім внеском в збереження природного довкілля. Тому саме задоволення зростаючого попиту на органічні продукти продовжує бути одним із стратегічних напрямів розвитку сільськогосподарства в більшості європейських країн. На терито-

рії України працюють 12 іноземних та 1 український сертифікаційні органи. Український сертифікаційний орган «Органік стандарт» має міжнародну акредитацію на проведення сертифікаційних робіт та визнання Єврокомісії та Швейцарської Конфедерації. Виробник може звернутися до сертифікаційного органу, який є міжнародно акредитованим [5]. Такий підхід сприяє збільшенню кількості сертифікованих

земель. Україна, маючи значний потенціал для виробництва органічної сільськогосподарської продукції, її експорту, споживання на внутрішньому ринку, досягла певних результатів щодо розвитку власного органічного виробництва. Україна на сьогодні посідає 20 місце серед провідних країн світу за обсягом сільськогосподарських угідь, які вже сертифіковані для виробництва органічної продукції. Станом на 01.01.2016 р. кількість таких земель становила понад 450 тис. га. В останні роки спостерігається тенденція активного наповнення внутрішнього ринку власною органічною продукцією за рахунок налагодження власної переробки органічної сировини. Зокрема в Україні можуть проходити і проходять сертифікацію такі види продукції [14], як: зернові культури (пшениця, жито, тритикале, ячмінь, овес, просо, гречка, кукурудза тощо); бобові культури (горох, соя, люпин, вика, квасоля, боби тощо); олійні культури (соняшник, ріпак, гірчиця, льон); овочі (картопля, морква, буряк, капуста, спаржа, огірки, помідори, кабачки, цибуля, ревінь, перець); зелень (петрушка, кріп, салати); кавуни, дині, гарбузи; фрукти (сливи, яблука, груші, абрикоси, вишня) – свіжі, сушені, морожені; ягоди (малина, ожина, суниця, полуниця, чорниця, брусниця, журавлина, калина, кизил, чорноплідна горобина (аронія), бузина) – свіжі, сушені, морожені; виноград; ефіроолійні культури (лаванда, шавлія, троянда, розмарин, коріандр); молоко, кефір, сметана, кисломолочний сир, вершки, масло; м'ясо; яйця; гриби, горіхи, мед; перероблена продукція: хлібобулочні вироби, крупи, борошно, джеми, сиропи, соки, соуси, рослинні олії, консервовані овочі, тощо. Офіційні статистичні огляди IFOAM підтверджують, що якщо в 2002 році в Україні було зареєстровано 31 господарство, що отримало статус «органічного», то у 2015 році нараховувалось вже 210 сертифікованих органічних господарств, а, отже, за найбільш поміркованими прогнозами, кількість таких господарств на початок 2020 року становитиме понад 300. Можливо темпи трошки уповільняться через створення аграрних кооперативів.

Статистична інформація щодо органічного виробництва надходить зі 160 країн світу.

На сьогодні під органічним виробництвом перебуває близько 1% світової площі сільськогосподарських земель, а у країнах Євросоюзу близько 3% сільськогосподарських угідь. Необхідно зазначити, що у 2017 році порівняно з 2007 роком площа сертифікованих земель світу зросла на 14,8%. Лідерами за площею земель, зайнятих під органічним виробництвом, є Австралія – 12 млн га, Аргентина – 4,4 млн га і США – 1,95 млн га [4].

На даний час в світі більше 2,5 млн виробників органічної продукції. Найбільшими країнами вважаються Індія, Ефіопія, Мексика. За величиною площі під органічними культурами лідерами в Європі є Іспанія (2 млн га), Італія (1,7 млн га), Франція (1,5 млн га), Німеччина (1,1 млн га) та Австрія (571 тис га). Проте, експерти виділяють перелік країн, де органічне виробництво ще перебуває на стадії розвитку, а площі під вирощування такої продукції є відносно малими. До таких країн належать Люксембург, де площа під вирощування органіки налічує всього 4,3 тис. га, Нідерланди – 52, Ірландія – 77, Болгарія – 161, Угорщина – 186, Румунія – 226, Великобританія – 490 тис. га та Польща – 537 тис. га [5]. В Україні основні площі органічних сільськогосподарських угідь задіяні під вирощування зернових (пшениця, ячмінь, кукурудза) – 197 тис. га. Під олійні культури (соняшник і ріпак) відведено 67 тис. га. Площі під вирощування органічних овочів перевищують 8 тис. га, а під органічну картоплю – 1200 (рис. 4). За площами, відведеними під вирощування органічних зернових, олійних та овочевих культур, а також органічної картоплі Україна входить до ТОП-10 виробників у світі. Зокрема, наша країна є сьома за площами зернових, п'ята – за площами олійних, дев'ята – за площами картоплі, десята – в рейтингу виробників овочевих культур [6].

Обсяги експорту органічної продукції із України зростають та становлять станом на 2017 рік 99 млн євро (див. таблицю).

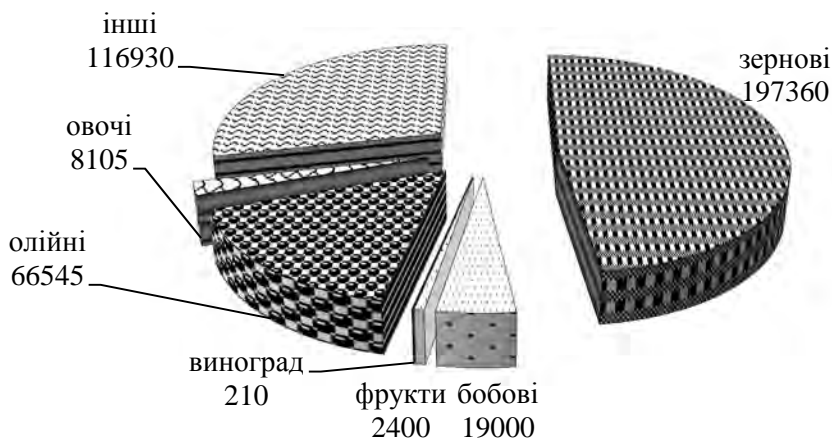

Рис. 4. Площі органічних с/г земель в Україні за культурами у 2017 році, га [6]

Динаміка експорту органічної продукції із України, млн євро [10]

Рік	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Млн євро	30,8	38,1	27,2	14,6	37,6	39,8	42,0	45,0	48,0	55,0	50,0	85,0	99,0

Найбільші обсяги української сертифікованої органічної продукції експортуються в країни Європейського Союзу – Нідерланди, Німеччину, Італію, Австрію, Польщу, Чехію, Швейцарію (до 5%) та США. Українські виробники також експортують органік в Австралію, Канаду, Китай, Малайзію, ОАЕ, Японію та інші країни [15, с. 116]. Незважаючи на

те, що рівень усвідомленості вітчизняних споживачів органічних продуктів недостатній, проте, в Україні попит на сертифіковану органічну продукцію щорічно зростає, складає за даними Федерації органічного руху України, у 2018 році 33,0 млн євро (рис. 5).

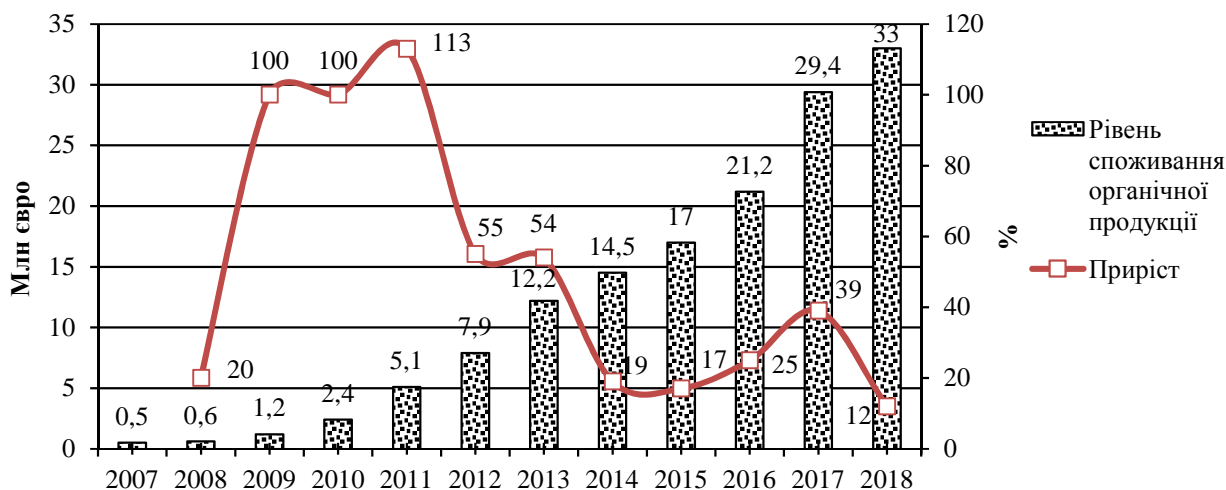

Рис. 5. Динаміка споживання в Україні органічної продукції і його річний приріст (сформовано авторами на основі джерела [10])

Висновки. В Україні попит на органічні продукти харчування є невисоким у порівнянні з розвиненими країнами світу. Стимулювати його можна, перш за все, шляхом активізації системи маркетингових комунікацій виробників таких товарів, зокрема реклами з використанням преси та Інтернету. Формуванню кола лояльних клієнтів сприятиме і брендинг. Доцільно залучати великі торгові мережі, для яких розробляти заходи стимулювання збуту. З метою контролю рівня цін в рамках формування маркетингової збутової політики доцільно налагодити співпрацю з посередниками, використовуючи стимулюючі і партнерські чинники їх мотивації. Однак необхідно встановити вплив таких стимулюючих факторів мотивації на фінансові результати діяльності виробників органічної продукції. Це може служити напрямом подальших досліджень.

Органічне виробництво є перспективним з огляду на зростаючу зацікавленість з боку споживачів. З кожним роком в Україні зростає кількість споживачів, які зацікавлені в придбанні та споживанні екологічно чистої продукції. Найбільшим попитом серед органічних продуктів користуються молоко та молочні продукти, м'ясо та м'ясні продукти, овочі та фрукти, соки, крупи, борошно. Реалізація продукції відбувається як через мережі супермаркетів,

так і через спеціалізовані магазини, через Інтернет. Україна має значні можливості для розвитку органічного виробництва (чорноземи, потужні сільськогосподарські підприємства, кліматичні умови). На світовому ринку спостерігається дефіцит органічної продукції, тому збут продукції за кордон має істотні перспективи. Завдяки цьому вітчизняне сільське господарство має суттєвий потенціал для покращення економічного, екологічного та соціального стану в Україні. Причиною повільного розвитку галузі органічного виробництва є недосконалість нормативно-правової бази та відсутність чіткої державної політики в цьому питанні.

Література

1. Камінський В. Органічне землеробство – шлях до продовольчої безпеки. *Громадянське суспільство*. 2014. URL : <http://www.viche.info/journal/4161>.
2. Берлач Н. А. Адміністративно-правові засади формування органічного напрямку у сільському господарстві України: монографія. Київ: Новая Идеология, 2010. 398 с.
3. Вовк В.І. Сертифікація органічного сільського господарства в Україні: сучасний стан, перспективи, стратегія на майбутнє. Матеріали Міжнародного семінару «Органічні продукти харчування. Сучасні тенденції виробництва і маркетингу». Львів, 2004. С. 3.
4. Олійник В. «Біо», «еко», «natural» або «organic»? Органічне

та псевдоорганічне виробництво в Україні. 2017. URL: <http://infoindustria.com.ua/bio-ekonatural-abo-organic-psvedoorganichne-virobnitstvo-v-ukrayini/>. 5. Іспанія є головним виробником органічної продукції серед країн Європи. 2018. URL: <https://shuvar.com/news/2244/Isparniya-ye-holovnym-vyrobnykom-orhanichnoyiproduktsiyi-sered-krayin-Yevropy>. 6. Україна – 20-та в світі за органічними угіддями. 2017. URL: <http://agroportal.ua/ua/news/ukraina/ukraina-20ya-v-mire-po-organicheskim-ugodiyam/>. 7. Славгородська Ю. В. Виробництво органічної продукції в Україні: стан та перспективи. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2016. № 4. С. 49-54. 8. Буга Н. Ю., Яненкова І. Г. Перспективи розвитку органічного виробництва в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 2. С. 117-125. 9. Тіхонова Н. О. Формування категоріального апарату у сфері визначення різних типів харчових продуктів. *Економічний аналіз*. 2014. Т. 3, № 15. С. 191–196. 10. Органік в Україні // Федерація органічного руху України. URL : <http://organic.com.ua/uk/homepage/2010-01-26-13-42-29> (дата звернення: 25.06.2017). 11. Органічне виробництво: має шанс подолати голод і глобальне потепління. *Український органік журнал «Organic UA»*. URL: <http://organic.ua>. 12. Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/425-18>. 13. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-%D0%BF>. 14. Кучер Л.Ю. Концептуальний підхід до економічного управління інноваційними проектами аграрних підприємств. *Вісник економічної науки України*. 2016. № 2 (31). С. 103–106. 15. Милованов Є.В. Міжнародні тенденції розвитку ринку органічної продукції та перспективи для України. *Науковий вісник національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес»*. 2018. №284. С. 109-118.

References

- Kaminskyi V. (2014). Orhanichne zemlerobstvo – shliakh do prodovolchoi bezpeky [Organic farming - the path to food security]. *Hromadianske suspilstvo – Civil society. viche.info*. Retrieved from <http://www.viche.info/journal/4161> [in Ukrainian].
- Berlach N. A. (2010). Administratyvno-pravovi zasady formuvannya orhanichnoho napriamu u silskomu hospodarstvi Ukrainy [Administrative and legal principles of organic direction formation in agriculture of Ukraine]. Kyiv, New Ideology. 398 p. [in Ukrainian].
- Vovk V.I. (2004). Sertyfikatsiia orhanichnoho silskoho hospodarstva v Ukraini: suchasnyi stan, perspektyvy, stratehiia na maibutnie [Certification of organic agriculture in Ukraine: current status, prospects, strategy for the future]. *Proceedings of the International Seminar "Organic Food. Current trends in production and marketing.* (p. 3). Lviv [in Ukrainian].
- Oliinyk V. (2017). «Bio», «eko», «natural» abo «organic»? ["Bio", "eco", "natural" or "organic"?]. *Organic and pseudoorganic production in Ukraine. infoindustria.com.ua*. Retrieved from <http://infoindustria.com.ua/bio-ekonatural-abo-organic-psvedoorganichne-virobnitstvo-v-ukrayini/> [in Ukrainian].
- Ispaniia ye holovnym vyrobnykom orhanichnoi produktsii sered krain Yevropy [Spain is a major producer of organic products among European countries]. (2018). *shuvar.com*. Retrieved from <https://shuvar.com/news/2244/Isparniya-ye-holovnym-vyrobnykom-orhanichnoyiproduktsiyi-sered-krayin-Yevropy> [in Ukrainian].
- Ukraina – 20-ta v sviti za orhanichnymy uhiddiamy [Ukraine is the 20th in the world in terms of organic land]. (2017). *agroportal.ua*. Retrieved from <http://agroportal.ua/ua/news/ukraina/ukraina-20ya-v-mire-po-organicheskim-ugodiyam/> [in Ukrainian].
- Slavhorodska Yu. V. (2016). Vyrobnytstvo orhanichnoi produktsii v Ukraini: stan ta perspektyvy [Production of organic products in Ukraine: state and prospects]. *Visnyk Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii – Bulletin of the Poltava State Agrarian Academy*, 4, pp. 49-54 [in Ukrainian].
- Buha N. Yu., Yanenkova I. H. (2015). Perspektyvy rozvytku orhanichnoho vyrobnytstva v Ukraini [Prospects for the development of organic production in Ukraine]. *Aktualni problemy ekonomiky – Current economic problems*, 2, pp. 117-125 [in Ukrainian].
- Tikhonova N. O. (2014). Formuvannya katehoriialnoho aparatu u sferi vyznachennia riznykh typiv kharchovykh produktiv [Formation of categorical apparatus in the field of definition of different types of food products]. *Ekonomichniy analiz – Economic analysis*, Vol. 3, No 15, pp. 191–196 [in Ukrainian].
- Organic in Ukraine. *Federation of Organic Movement of Ukraine*. (n.d.). *organic.com.ua*. Retrieved from <http://organic.com.ua/uk/homepage/2010-01-26-13-42-29> [in Ukrainian].
- Orhanichne vyrobnytstvo: maie shans podolaty holod i hlobalne poteplinnia [Organic production: has a chance to overcome hunger and global warming]. *Ukrainian organic magazine "Organic UA"*. (n.d.). *organic.ua*. Retrieved from <http://organic.ua> [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy «Pro vyrobnytstvo ta obih orhanichnoi silskohospodarskoi produktsii ta syrovyny» [Law of Ukraine "On production and circulation of organic agricultural products and raw materials"]. *zakon4.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/425-18> [in Ukrainian].
- Derzhavna tsilova prohrama rozvytku ukrain-skoho sela na period do 2015 roku [The state target program of development of the Ukrainian village for the period till 2015]. *zakon4.rada.gov.ua*. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-%D0%BF> [in Ukrainian].
- Kucher L.Yu. (2016). Kontseptualnyi pidkhid do ekonomichnoho upravlinnia innovatsiinymy proektamy ahrarnykh pidpriemstv [Conceptual Approach to Economic Man-agement of Innovation Projects of Agricultural Enterprises]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 2 (31), pp. 103–106 [in Ukrainian].
- Mylovanov Ye.V. (2018)/ Mizhnarodni tendentsii rozvytku rynku orhanichnoi produktsii ta perspektyvy dlia Ukrainy [International trends in the development of the organic products market and prospects for Ukraine. Scientific]. *Naukovyi visnyk natsionalnoho universytetu biore-sursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Seriya «Ekono-mika, ahrarnyi menedzhment, biznes» – Bulletin of the National University of Life and Environmental Sciences of*

Ukraine. Series "Economics, agricultural management, business", 284, pp. 109-118 [in Ukrainian].

Берсуцька С. Я., Козичева Т. О. Сучасний стан і перспективи розвитку ринку органічної продукції

У статті досліджено стан органічного виробництва в світі та його розвиток в Україні. Визначено основні проблеми, що стимулюють розвиток органічного ринку, та шляхи їх подолання. Розглянуто класифікаційні ознаки органічної продукції, а також переваги і недоліки органічного виробництва та органічної продукції в контексті маркетингової концепції. Наведено результати маркетингових досліджень поведінки споживачів на ринку органічної продукції. За результатами досліджень визначено, що органічне виробництво є перспективним з огляду на зростаючу зацікавленість з боку споживачів. З кожним роком в Україні зростає кількість споживачів, які зацікавлені в придбанні та споживанні екологічно чистої продукції. Найбільшим попитом серед органічних продуктів користуються молоко та молочні продукти, м'ясо та м'ясні продукти, овочі та фрукти, соки, крупи, борошно. Проаналізовано обсяги експорту органічної продукції із України та динаміку її споживання. Соціальною перевагою органічного сільського господарства є те, що воно має високий потенціал для забезпечення життєдіяльності сільського населення і поживлення роботи дрібних фермерських господарств. Разом зі зростанням органічного сектору зростатиме і працевлаштування місцевого населення, оскільки органічне землеробство менш механізоване і потребує, як правило, більше ручної праці. Як результат, органічне виробництво може стати ефективним інструментом збереження традиційних знань ведення господарства у кожному регіоні, а також зменшення міграції сільського населення до мегаполісів.

Ключові слова: органічна продукція, органічне виробництво, зелений маркетинг, ринок органічної продукції, маркетингова збутова політика.

Bersutska S., Kozycheva T. The Current State and Development Prospects of the Market for Organic Products

The article examines the state of organic production in the world and its development in Ukraine. The main problems that stimulate the development of the organic market and ways to overcome them are identified. The classification characteristics of organic products are considered, as well as the advantages and disadvantages of organic production and organic products in the context of the marketing concept. The results of marketing studies of consumer behavior in the market of organic products are presented. It is certain on results research, that an organic production is perspective, taking into account the increasing personal interest from the side of consumers. With every year the amount of consumers that is interested in acquisition and consumption ecologically of clean products grows in Ukraine. Most demand among organic products is used

by milk and dairies, meat and meat products, vegetables and fruit, juices, groats, flour. The volumes of export of organic products from Ukraine and the dynamics of its consumption are analyzed. The social advantage of organic agriculture is that it has a high potential for ensuring the livelihoods of the rural population and revitalizing the work of small farms. Along with the growth of the organic sector, the employment of the local population will also increase, since organic farming is less mechanized and, as a rule, needs more manual labor. As a result, organic production can become an effective tool for preserving traditional knowledge of farming in each region, as well as reducing the migration of rural people to megacities.

Keywords: organic products, organic production, green marketing, organic market, marketing and marketing policy.

Берсуцкая С. Я., Козычева Т. А. Современное состояние и перспективы развития рынка органической продукции

В статье исследовано состояние органического производства в мире и его развитие в Украине. Определены основные проблемы, которые стимулируют развитие органического рынка, и пути их преодоления. Рассмотрены классификационные признаки органической продукции, а также преимущества и недостатки органического производства и органической продукции в контексте маркетинговой концепции. Приведены результаты маркетинговых исследований поведения потребителей на рынке органической продукции. По результатам исследования определено, что органическое производство является перспективным, учитывая возрастающую заинтересованность со стороны потребителей. С каждым годом в Украине растет количество потребителей, которые заинтересованы в приобретении и потреблении экологически чистой продукции. Наибольшим спросом среди органических продуктов пользуются молоко и молочные продукты, мясо и мясные продукты, овощи и фрукты, соки, крупы, мука. Проанализированы объемы экспорта органической продукции из Украины и динамика ее потребления. Социальным преимуществом органического сельского хозяйства является то, что оно имеет высокий потенциал для обеспечения жизнедеятельности сельского населения и оживления работы мелких фермерских хозяйств. Вместе с ростом органического сектора будет возрастать и трудоустройство местного населения, поскольку органическое земледелие менее механизировано и нуждается, как правило, больше в ручном труде. Как результат, органическое производство может стать эффективным инструментом сохранения традиционных знаний ведения хозяйства в каждом регионе, а также уменьшение миграции сельского населения в мегаполисы.

Ключевые слова: органическая продукция, органическое производство, зеленый маркетинг, рынок органической продукции, маркетинговая сбытовая политика.

Стаття надійшла до редакції 28.05.2020
Прийнято до друку 11.06.2020